1137 (2021-2022) – Nr. 1
ingediend op 9 februari 2022 (2021-2022)

Voorstel van resolutie

van Joris Nachtergaele, Orry Van de Wauwer, Bart Tommelein, Karl Vanlouwe, Karin Brouwers en Cathy Coudyser

over de toetredingsgesprekken van de Europese Unie met de landen van de Westelijke Balkan

verzendcode: BUI

Vlaams Parlement

TOELICHTING

Sinds haar ontstaan heeft de Europese Unie zich via twee sporen ontwikkeld. Naast een verdieping en versterking van de relatie tussen de verschillende lidstaten onderling, volgde de Unie steevast het pad van de uitbreiding met nieuwe landen. Met de Brexit werd de Europese Unie (EU) voor het eerst geconfronteerd met het omgekeerde traject: er sloot zich geen nieuwe lidstaat aan, maar ze zag een van haar belangrijkste leden vertrekken. De Brexit was zonder twijfel een nieuwe mijlpaal in de geschiedenis van het Europese continent.

Als gevolg van de pandemie, de geopolitieke toestand en de snel veranderende wereld blijven de democratische en institutionele uitdagingen voor de EU legio. Vlamingen willen daarin zoals steeds het voortouw nemen. Dat is nodig om blijvend de vruchten te kunnen plukken van de interne Europese markt, de langdurige stabiliteit op het Europese continent en de toepassing van de mensenrechten en de principes van de rechtsstaat.

De interne uitdagingen hebben de Europese Commissie er niet van weerhouden om in februari 2018 de Balkanstrategie 2025 te lanceren. In die nota stelde de Commissie een toetredingstraject voorop voor Montenegro, Noord-Macedonië, Servië, Bosnië en Herzegovina, Albanië en Kosovo. Daarbij tonen zowel de Commissie als die landen opnieuw de ambitie om tot nauwere samenwerking te komen. Dat leidde tot de recente toetredingsonderhandelingen met Albanië en Noord-Macedonië, waarbij strikte voorwaarden worden opgelegd.

Op 11 mei 2021 heeft de Raad Buitenlandse Zaken de toepassing van de herziene uitbreidingsmethode voor de toetredingsonderhandelingen met Montenegro en Servië goedgekeurd. Het nieuwe toetredingsproces moet zorgen voor meer aandacht voor fundamentele en dringende hervormingen bij de kandidaat-lidstaten door middel van een sterkere politieke sturing en objectieve parameters zodat het proces voorspelbaarder wordt en de voortgang ervan gebaseerd wordt op verdiensten van de kandidaat-lidstaten. Tijdens de twaalfde en dertiende bijeenkomst van de toetredingsconferentie met respectievelijk Servië en Montenegro in juni 2021 werd die herziene uitbreidingsmethode voor het eerst toegepast. De Raad reageerde voorzichtig positief op de huidige voortgang van beide landen en zet het toetredingsproces voort.

Een geloofwaardig perspectief op lidmaatschap is noodzakelijk zodat de landen van de Westelijke Balkan worden gestimuleerd om de noodzakelijke hervormingen ook effectief door te voeren.

Op het geopolitieke toneel is er ook een groeiende interesse in de Westelijke Balkan. Landen zoals China, Rusland en Turkije proberen hun invloedssfeer te verruimen en zien economische en strategische kansen op het Europese vasteland. De Europese Unie mag die evolutie evenmin uit het oog verliezen.

Ook voor en in Vlaanderen is de uitbreiding van de Europese Unie een belangrijk debat. Een mogelijke toetreding van de landen van de Westelijke Balkan kan evenwel pas succesvol zijn als de toetredingsvoorwaarden strikt worden toegepast.

De Europese Commissie legt naar eigen zeggen de lat voor die zes landen hoog. Het is belangrijk om erop toe te zien dat die goede voornemens worden uitgevoerd, zeker ook in de laatste rechte lijn naar de toetredingsonderhandelingen. Bij de laatste uitbreiding met nieuwe lidstaten zoals Bulgarije en Roemenië werd immers te weinig rekening gehouden met de toetredingscriteria.

Met dit voorstel van resolutie roepen de indieners de Europese Commissie op om bij de toetredingsonderhandelingen met de landen van de Westelijke Balkan de vastgelegde toetredingscriteria te respecteren en om de toetredingsonderhandelingen en Europese steunmaatregelen voor de landen van de Westelijke Balkan steeds te verbinden aan een versterkte hervormingsagenda.

Joris NACHTERGAELE
Orry VAN DE WAUWER
Bart TOMMELEIN
Karl VANLOUWE
Karin BROUWERS
Cathy COUDYSER

VOORSTEL VAN RESOLUTIE

Het Vlaams Parlement,

– gelet op:
  1° de criteria van Kopenhagen, de toetredingscriteria voor het lidmaatschap van de Europese Unie (EU). Op grond van die criteria wordt van nieuwe lidstaten verwacht dat ze over stabiele instellingen beschikken, die de democratie, de rechtsstaat, de eerbiediging van de mensenrechten en het respect voor minderheden waarborgen, en dat ze over een goed draaiende markteconomie beschikken, die opgewassen is tegen de concurrentie van de EU. Daarnaast moeten ze de nieuwe verplichtingen die uit het lidmaatschap voortvloeien, op zich nemen en de gemeenschappelijke wet- en regelgeving van de Europese Unie overnemen en implementeren. Tot slot moeten ze de verschillende doelstellingen van de Europese Unie ondersteunen en mag hun toetreding het functioneren en de ontwikkeling van de Unie niet onder druk zetten;
  2° de toevoeging aan de criteria van Kopenhagen na de inwerkingtreding van het Verdrag van Lissabon 2009, waardoor nieuwe lidstaten aan de door de Europese Raad overeengekomen criteria voor toetreding moeten voldoen;
  3° de stabilisatie- en associatieovereenkomsten die zijn gesloten met Albanië (2004), Bosnië en Herzegovina (2015), de voormalige Joegoslavische Republiek Macedonië (2004), Montenegro (2010), Servië (2013) en Kosovo (2016);
  4° het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie, ondertekend en afgekondigd door de voorzitters van het Europees Parlement, de Raad en de Commissie op 7 december 2000 op de Europese Raad van Nice;
  5° artikel 2 van het Verdrag betreffende de Europese Unie, dat de waarden formuleert die de kandidaat-lidstaten moeten eerbiedigen en uitdragen;
  6° de conclusies van de Europese Raad in Thessaloniki van 19 en 20 juni 2003, waarbij de Europese Raad zijn steun uitspreekt voor het Europese perspectief van de Westelijke Balkan;
  7° de conclusies van de Europese Raad in Brussel van 14 en 15 december 2006, waarin bevestigd wordt dat de toekomst van de Westelijke Balkan bij de Europese Unie ligt;
  8° de mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's van februari 2018 over een geloofwaardig uitbreidingsperspectief voor de Westelijke Balkan en een versterkte betrokkenheid van de Europese Unie bij de Westelijke Balkan;
  9° de zes vlaggenschipinitiatieven, geformuleerd in het door de Europese Commissie opgestelde actieplan voor de ondersteuning van de transformatie van de Westelijke Balkan;
  10° de Verklaring van Sofia van 17 mei 2018 en de bijbehorende prioriteitenagenda van Sofia, waarin de Europese Unie en de landen van de Westelijke Balkan een overeenstemming hebben bereikt over een nauwere samenwerking, in navolging van de top EU-Westelijke Balkan in Sofia, waarbij EU-leiders opnieuw hun ondubbelzinnige steun voor het Europese perspectief van de Westelijke Balkan hebben betuigd;
  11° de conclusies van de Raad Algemene Zaken van 26 juni 2018 over het uitbreidingsbeleid van de Europese Unie met betrekking tot Montenegro, Servië en Turkije, en over het stabilisatie- en associatieproces met betrekking tot de Republiek Noord-Macedonië, Albanië, Bosnië en Herzegovina, en Kosovo;

12° de Raad Buitenlandse Zaken van 10 december 2018, waarin de ministers van Buitenlandse Zaken hun engagement voor het Europese perspectief van de Westelijke Balkan hebben herhaald, alsook hun verwachtingen in de voortgang van de regio wat betreft de rechtsstaat en de bestrijding van corruptie;
13° de conclusies van de Raad Algemene Zaken van 18 juni 2019 over het uitbreidingsbeleid van de Europese Unie met betrekking tot Montenegro, Servië en Turkije, en over het stabilisatie- en associatieproces met betrekking tot de Republiek Noord-Macedonië, Albanië, Bosnië en Herzegovina, en Kosovo;
14° de conclusies van het voorzitterschap van 15 oktober 2019 over de uitbreiding en het stabilisatie- en associatieproces met betrekking tot Albanië en de Republiek Noord-Macedonië;
15° de conclusies van de Raad van 25 maart 2020 over de uitbreiding en het stabilisatie- en associatieproces met betrekking tot Albanië en de Republiek Noord-Macedonië, waarbij de EU-ministers voor Europese Zaken op 24 maart 2020 een politiek akkoord hebben bereikt om de toetredingsonderhandelingen met Albanië en de Republiek Noord-Macedonië te openen;
16° de mededeling van 6 oktober 2020 van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's over het uitbreidingsbeleid van de EU;
17° de mededeling van 6 oktober 2020 van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's over een economisch en investeringsplan voor de Westelijke Balkan, begeleid door het werkdocument van het personeel van de Commissie over de richtsnoeren voor de uitvoering van de groene agenda voor de Westelijke Balkan;
18° de resolutie van het Europees Parlement van 25 maart 2021 over de Commissieverslagen 2019-2020 over Servië (P9_TA(2021)0115));
19° de resolutie van het Europees Parlement van 25 maart 2021 over de Commissieverslagen 2019-2020 over Noord-Macedonië (P9_TA(2021)0114);
20° de goedkeuring van de nieuwe EU-uitbreidingsmethode door de Raad van Europa op 11 mei 2021;
21° de resolutie van het Europees Parlement van 19 mei 2021 over de Commissieverslagen 2019-2020 over Montenegro (P9_TA(2021)0244);
22° de twaalfde vergadering van de toetredingsconferentie op ministerieel niveau van 22 juni 2021 met Servië;
23° de dertiende vergadering van de toetredingsconferentie op ministerieel niveau van 22 juni 2021 met Montenegro;
24° de top EU-Westelijke Balkan die door het Sloveense voorzitterschap van de Raad van 6 oktober 2021 met de leiders van de EU-lidstaten en van Albanië, Bosnië en Herzegovina, Servië, Montenegro, Kosovo en de Republiek Noord-Macedonië werd gehouden;

– overwegende dat:
1° de visienota van de Vlaamse Regering 'Visie op de toekomst van de Europese Unie' van 2016, die in het regeerakkoord van de huidige Vlaamse Regering werd bekrachtigd, aangeeft dat er grenzen zijn aan de Europese Unie, dat de Unie zich moet focussen op hervorming en verdieping, en dat ze op dit ogenblik niet uitgebreid hoeft te worden;
2° het perspectief op toetreding en op lidmaatschap een belangrijk instrument is waarover de Europese Unie beschikt om in landen de democratische rechtsstaat en het respect voor de mensenrechten te steunen, en om fundamentele democratische, rechtsstatelijke en economische hervormingen en aanpassingen aan de fundamentele Europese waarden te steunen met het oog op een solide en snellere economische groei en sociale convergentie in die landen;

3° volgens de Democracy Index 2020 van The Economist Bosnië-Herzegovina (4,84), Montenegro (5,77) en Noord-Macedonië (5,89) nog steeds gecategoriseerd worden als hybride regimes, en Servië (6,22) en Albanië (6,08) net de ondergrens van 6 punten bereiken en daarmee beschouwd worden als een onvolledige democratie;

4° volgens de World Justice Project Rule of Law Index, die meet in welke mate een land als rechtsstaat kan worden beschouwd, Servië (0,50), Noord-Macedonië (0,53), Albanië (0,50), Kosovo (0,54) en Bosnië en Herzegovina (0,52) een score onder het gemiddelde van 0,56 behalen;

5° de landen van de Westelijke Balkan ondanks hun stijgende scores nog steeds overwegend zwakke punten behalen op de ILGA-Europe Rainbow Index (ILGA: International Lesbian, Gay, Bisexual, Trans and Intersex Association), die aangeeft in welke mate de juridische en beleidspraktijken de lgbtqi+-rechten (lgbtqi+: lesbian, gay, bisexual, transgender, queer (or questioning), intersex, plus) beschermen, met – afgezien van de hoge score van Montenegro (62 procent) – matige scores voor Noord-Macedonië (27 procent), Servië (33 procent), Albanië (33 procent), Kosovo (35 procent) en Bosnië en Herzegovina (40 procent);

6° de Press Freedom Index 2020 van Reporters Without Borders de persvrijheid in de landen van de Westelijke Balkan nog steeds omschrijft als problematisch;

7° het Noord-Macedoniërapport 2020 van de Europese Commissie concludeert dat de publieke administratie, het rechtssysteem, de strijd tegen corruptie, de strijd tegen de georganiseerde criminaliteit en de vrije meningsuiting in Noord-Macedonië matig zijn voorbereid op hervormingen. Met betrekking tot de economische criteria is het land volgens de Commissie goed voorbereid op de ontwikkeling van een functionerende markteconomie;

8° het Albaniërapport 2020 van de Europese Commissie stelt dat er in Albanië een enorme politieke polarisatie heerst en er electorale hervormingen nodig zijn. Op het gebied van publieke administratie, het rechtssysteem, de strijd tegen corruptie, de strijd tegen de georganiseerde criminaliteit en de vrijheid van meningsuiting is er een matige voorbereiding op hervormingen;

9° het Serviërapport 2020 van de Europese Commissie nog steeds een aantal tekortkomingen opmerkt in de parlementaire democratie in Servië. Het land is matig voorbereid op het gebied van de publieke administratie, het rechtssysteem, de strijd tegen corruptie, de georganiseerde criminaliteit en de ontwikkeling van een functionerende markteconomie;

10° het Montenegrorapport 2020 van de Europese Commissie concludeert dat er in Montenegro behoefte is aan meer transparantie, stakeholderspartici-patie en het vermogen van de regering om hervormingen door te voeren. Er is een matige voorbereiding op het gebied van de publieke administratie, de toepassing van het EU-recht, de strijd tegen corruptie, de strijd tegen de georganiseerde criminaliteit, de fundamentele rechten zoals de vrijheid van meningsuiting en de ontwikkeling van een functionerende markteconomie;

11° het Kosovorapport 2020 van de Europese Commissie concludeert dat in Kosovo de hervormingen op het vlak van de publieke administratie en de vrijheid van meningsuiting matig voorbereid zijn. Voor het overige bevindt Kosovo zich op het vlak van het rechtssysteem, de strijd tegen corruptie en de georganiseerde criminaliteit, en de ontwikkeling van een functionerende markteconomie in een beginfase;

12° het Bosnië-Herzegovinarapport 2020 van de Europese Commissie concludeert dat met betrekking tot de fundamentele rechten het wetgevings- en institutionele kader in Bosnië en Herzegovina nagenoeg voltooid is, maar dat er een alomvattend strategisch kader moet aangenomen worden. Het land bevindt zich in een beginfase op het vlak van de hervormingen van de publieke administratie, het rechtssysteem, de strijd tegen corruptie en de georganiseerde misdaad, en de ontwikkeling van een functionerende markteconomie;

13° de bovengenoemde rapporten van de Europese Commissie aantonen dat er momenteel in de Westelijke Balkan overwegend sprake is van progressie in pro-Europese hervormingen, maar dat er nog een lange weg te gaan is voor die landen in aanmerking kunnen komen voor het EU-lidmaatschap;
14° er grondige en blijvende oplossingen voor het bevroren conflict in Kosovo zullen moeten worden uitgewerkt in het kader van de toetreding van de Westelijke Balkan tot de Europese Unie;
15° de fouten uit het verleden in geen geval mogen worden herhaald, waarbij om politiek-strategische redenen landen tot de Europese Unie werden toegelaten voor ze daar klaar voor waren;
16° minister-president Jan Jambon in zijn antwoord op een vraag om uitleg in de Commissie voor Buitenlands Beleid, Europese Aangelegenheden, Internationale Samenwerking en Toerisme van 20 oktober 2020 (*Vragen om uitleg* Vl.Parl. 2020-21, nr. 159) terecht hamerde op enerzijds een versterkte conditionaliteit in de toetredingsonderhandelingen met de landen van de Westelijke Balkan, waarbij financiële steun alleen kan worden voortgezet als die gebaseerd is op verdiensten, en anderzijds op een sterke hervormingsagenda die de nadruk legt op de rechtsstaat en de fundamentele rechten en vrijheden;
17° de Europese Unie met respect voor het zelfbeschikkingsrecht steeds enige terughoudendheid aan de dag moet leggen om institutionele hervormingen onder grote internationale druk op een artificiële en centralistische manier door te voeren;
18° Vlaanderen op dit moment beperkte belangen heeft in de Westelijke Balkan, maar er zich steeds kansen kunnen voordoen, gezien het sterke economische potentieel van de regio en de toenemende handelsrelaties;
19° er sinds het einde van de Joegoslavische oorlogen latent nog altijd etnische spanningen zijn tussen de verschillende bevolkingsgroepen;
20° het van cruciaal geopolitiek belang is te vermijden dat de Westelijke Balkan onder Russische of Chinese invloed komt te staan;
21° de Russische leveringen van het COVID-19-vaccin Spoetnik V en de leveringen van militair materieel aan onder meer Servië aantonen dat Rusland zijn invloedssfeer in de voormalige communistische landen van de Westelijke Balkan nog steeds als strategisch belangrijk beschouwt;
22° de toenemende interesse en het stijgende aantal investeringen van China en het nabijgelegen Turkije in de Westelijke Balkan blijk geven van een geostrategische interesse in de ligging van de regio op het Europese vasteland en het economische potentieel ervan;
23° het absoluut cruciaal is om een gedifferentieerde aanpak te hanteren, per kandidaat-lidstaat individueel na te gaan welke vooruitgang het land heeft geboekt en elke kandidaat-lidstaat individueel perspectief te bieden;

– erkent en herbevestigt dat de toekomst van de landen van de Westelijke Balkan in de Europese Unie ligt. Dat is de beste garantie op stabiliteit en welvaart in een historisch toch wel instabiele regio, en is ook in het belang van de Europese Unie en Vlaanderen;

– erkent dat een gedifferentieerde aanpak absoluut noodzakelijk is, afhankelijk van de inspanningen en vooruitgang die de kandidaat-lidstaten individueel boeken, en dat er individueel perspectief moet worden gegeven;

– roept de Europese Commissie op om:
  1° erover te waken dat de uitbreiding met landen van de Westelijke Balkan de interne problemen bij de werking van de Unie niet verdringt en dat de Unie zich vandaag in de eerste plaats moet focussen op de uitdagingen waar ze voor staat in verband met jobs, welvaart, innovatie en duurzaamheid, de verdieping en versterking van de interne markt, de bescherming van de buitengrenzen, het verzet tegen sociale dumping en deloyale concurrentie, de bescherming van de Europese identiteit, de democratische waarden, de rechtsstaat en de fundamentele rechten en vrijheden, rekening houdend met subsidiariteit, proportionaliteit, verantwoordelijkheid en solidariteit;
  2° bij de toetredingsonderhandelingen met de landen van de Westelijke Balkan bij elk land afzonderlijk de vastgelegde toetredingscriteria, zoals de criteria van Kopenhagen, scherp te volgen, toe te zien op de naleving van de gedeelde waarden die zijn opgenomen in artikel 2 van het Verdrag betreffende de Europese Unie, en de kandidaat-lidstaten steeds op een systematische manier te betrekken bij het toetredingsproces om op die manier haar belofte van een op verdiensten gebaseerd proces waar te maken;
  3° een gedifferentieerde aanpak te hanteren, de kandidaat-lidstaten individueel te beoordelen en perspectief te geven op basis van de individueel geboekte vooruitgang;
  4° de toetredingsonderhandelingen en Europese steunmaatregelen voor de landen van de Westelijke Balkan steeds te verbinden aan een versterkte conditionaliteit en een progressieve hervormingsagenda;
  5° de duurzaamheid van de hervormingen te waarborgen en het toezicht op de uitvoering te vergemakkelijken. Daartoe moeten alle belangrijke hervormingen op een volledig transparante en inclusieve wijze worden uitgevoerd en moet de Europese Unie op haar beurt ernaar streven het proces transparanter te maken door belangrijke documenten breder bekend te maken;

– bevestigt bij strikte opvolging van de bovenstaande voorwaarden het principe dat duidelijke inspanningen van landen van de Westelijke Balkan om hervormingen door te voeren in overeenstemming met het EU-acquis, ook Europese steun verdienen, en is ervan overtuigd dat die leiden tot meer economische, politieke en maatschappelijke stabiliteit op het Europese vasteland;

– vraagt aan de Vlaamse Regering om:
  1° verder in te zetten op het uitdiepen van de diplomatieke, economische en culturele relaties met de landen van de Westelijke Balkan;
  2° in haar relaties met de landen van de Westelijke Balkan telkens het belang te onderstrepen van de mensenrechten, de bestrijding van corruptie, goed bestuur en de principes van de democratische rechtsstaat;
  3° een geconditioneerd en geloofwaardig toetredingsperspectief voor de landen van de Westelijke Balkan principieel te ondersteunen.

Joris NACHTERGAELE
Orry VAN DE WAUWER
Bart TOMMELEIN
Karl VANLOUWE
Karin BROUWERS
Cathy COUDYSER